

Kommunledningskontoret
Jessica Käller

Kommunstyrelsen

Återrapportering avseende utredning av åtgärder för kommunala skolverksamheter inom Djursholm, Stocksund och västra Danderyd med anledning av nuvarande kapacitetsöverskott och framtida elevutveckling (skolutredningen)

Ärendet

Med anledning av det minskade elevunderlaget i Danderyds kommun beslutade kommunstyrelsen den 6 februari 2023 att en skolutredning ska genomföras (§ 32). Utredningen syftar till att få en kommundelsövergripande översyn av skolkapaciteten i samtliga kommundelar förutom Enebyberg. Syftet är att få fram förslag på en lösning som hanterar överkapaciteten av skolplatser och som skapar attraktiva skolverksamheter. Utredningen ska föreslå olika konkreta alternativ för kommunstyrelsen att ta ställning till.

Kommunledningskontoret ska återrapportera uppdraget till kommunstyrelsen den 19 juni.

Arbetsutskottet beslutade vid sammanträdet den 15 maj att en workshop avseende skolutredningen ska genomföras i september 2023, varefter den fortsatta inriktningen på ärendet bestäms.

Kommunledningskontorets förslag till beslut

Kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen noterar återrapporteringen.

Bakgrund

Det finns totalt tolv grundskolor i åldersspannet förskoleklass till årskurs sex i Danderyds kommun. Två kommunala F-3 skolor, sex F-6 skolor (Enebyberg inräknad), tre fristående F-6 och en fristående F-3 skola.

Antalet elever som är inskrivna på en grundskola (F-6) i Danderyd är cirka 2 400 (ej inkluderat Enebyberg). Totalt sett är antalet elever som kommer från andra kommuner till skolor i Danderyd i samma storleksordning som antalet Danderydselever som väljer skola i andra kommuner. I kommunen finns även British International School of Stockholm (BISS), vilket är en internationell skola som inte bedriver undervisning enligt svensk läroplan.

Av lokalförsörjningsplanen för åren 2023–2032 som antogs av kommunstyrelsen den 24 oktober 2022 (§ 144) framgår att kommunen har ett överskott av antalet skolplatser. Överskottet av antalet platser är störst i

Datum 2023-05-30
Diarienummer KS 2022/0503

Kommunledningskontoret
Jessica Käller

Djursholm. Dock visar befolkningsprognosen fortsatt på en mindre ökning av antalet elever fram till 2033. Ökningen utgörs främst av en förväntad ökning i kommundelen Västra Danderyd.

Utvecklingen av Stocksundsskolan har utretts under lång tid för att möta de behov av undervisningslokaler som finns. Behovet har under åren förändrats utifrån nya reviderade befolkningsprognoser och nya antaganden. De tillfälliga lokalerna i skolpaviljonger har nått sin maxtid och behöver avetableras från Stocksundsskolan senast 2027. Befintliga lokaler är i stort behov av renovering och behöver moderniseras och skolpaviljongerna behöver ersättas med en stadigvarande skolbyggnad.

Utbildningsnämnden beslutade den 29 april 2020 (§ 41) att avropa ett förnyat lokalbehov avseende skolkapacitet i Stocksund då förutsättningarna förändrats. Utifrån elevprognos för åren 2020-2030 gjordes bedömningen att kapaciteten i rektorsområde Stocksund skulle ligga på fem paralleller i åk F-6, för att kunna möta den framtida efterfrågan.

Den nya planeringsinriktningen för skollokaler inom Stocksund togs i KS den 18 januari 2021 (§ 8). Stocksundsskolan ska utformas för två paralleller i årskurserna F-3 samt fem paralleller i årskurserna 4–6 där alla temporära lokaler ska ersättas med permanenta lokaler. KS beslutade 24 april 2023 (§75) att projektet tillfälligt ska pausas och att ett nytt ställningstagande avseende inriktning för skollokaler i Stocksund ska ske senast vid kommunstyrelsens sammanträde den 20 november 2023.

Utifrån den överkapacitet av antalet skolplatser som råder i kommunen behöver en kommundelsövergripande analys göras av antalet skolplatser innan en fortsatt inriktning kan antas för Stocksundsskolan. Det behöver beslutas hur fördelningen av platser i kommundelarna Stocksund och Djursholm och Västra Danderyd ska hanteras och fördelas.

Delredovisning för skolutredningen har skett vid arbetsutskottets sammanträden i april och maj.

Arbetsutskottet beslutade vid sammanträdet den 15e maj att en workshop avseende skolutredningen ska genomföras i september 2023, varefter den fortsatta inriktningen på ärendet bestäms

Kommunledningskontorets utredning

Förutsättningar

För grundskolan gäller att hemkommunen har ansvaret för att det finns tillräckligt med utbildningsplatser för eleverna i hemkommunen. Ansvaret innebär en skyldighet för kommunen att kunna erbjuda en skolplats inom de kommunala skolorna. När det är fler sökande än det finns platser på en kommunal skola i Danderyd, är det den relativa närhetsprincipen som avgör vem som får en plats och inte.

Datum 2023-05-30
Diarienummer KS 2022/0503

Kommunledningskontoret
Jessica Käller

Varje år genomförs skolval inför förskoleklass och årskurs 7 samt för vissa skolor inför årskurs 4. Nya invånare i kommunen ansöker om skolplats kontinuerligt under året. Skollagen 2010:800 reglerar hur hemkommunen ska placera elever.

”En elev ska placeras vid den av kommunens skolenheter där elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts, ska dock kommunen placera eleven vid en annan skolenhet. Kommunen får annars frångå elevens vårdnadshavares önskemål endast om den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.”

I Danderyds kommun innebär detta att vårdnadshavare i skolvalet anger önskemål om skola genom att rangordna tre skolor. Om en skola inte har plats för alla som sökt till skolan görs ett urval av vilka elever som ska erbjudas plats vid skolan. Den relativa närhetsprincipen gäller som urvalsprincip. Om samtliga tre skolor som en vårdnadshavare angett som önskemål har fullt innebär det att eleven placeras vid annan skola i kommunen, där plats finns. De allra flesta elever har historiskt sett fått sitt val av skola tillgodosett men inte samtliga.

Det fria skolvalet

Utöver demografiska förändringar, behöver planering av skolverksamhet och behov av skollokaler ta hänsyn till friskolorna som finns i kommunen. Det kan handla om nya friskoleetableringar, friskolekonkurser, krympning alternativt expansion av befintliga friskolor. Det är inget som kommunen kan styra över men det innebär att kommunen behöver ha ett visst antal skolplatser som de har rådighet över.

Fristående skolor i kommunen

I Danderyds kommun finns det fyra fristående grundskolor i åldersspannet förskoleklass till årskurs sex, varav tre belägna i Djursholm och en i Västra Danderyd. Av det totala antalet inskrivna elever i grundskola (F-6), är det ca 20 % som går på en fristående skola i kommunen (Enebyberg ej inkluderat).

Bildningsförvaltningen har varit i kontakt med de fristående verksamheterna i kommunen. Samtliga verksamheter har för avsikt att fortsätta sin verksamhet i nuvarande form.

Den internationella skola som följer brittisk läroplan, British International School of Stockholm (BiSS), belägen i Danderyds kommun attraherar en förhållandevis hög andel barn från kommunen. Det går ca 140 elever, folkbokförda i Danderyd, i åldrarna 6-12 år på BISS.

Kommunledningskontoret
Jessica Käller

Pedagogiskt och ekonomisk hållbara förutsättningar

De fristående skolorna för yngre elever i Danderyds kommun bedrivs i relativt små enheter. Det finns fördelar med den lilla skolan som de fristående skolorna realiserar på ett framgångsrikt sätt.

Bildningsförvaltningens bedömning är att de kommunala skolorna inte bör försöka efterlikna de fristående skolorna genom att minska storleken på de kommunala skolorna. De kommunala skolorna bör i stället nyttja de fördelar som finns med något större skolenheter och samtidigt bli bättre på att kommunicera dessa fördelar.

Danderyds kommunala skolornas styrka är en högkvalitativ undervisning med legitimerade lärare. Fler lärare i egenregins skolor borgar för ökad likvärdighet och bättre kvalitet eftersom lärarna kan samarbeta med andra lärare och utveckla undervisningen på ett bättre sätt än om läraren är ensam i en årskurs. Det attraherar fler lärare att arbeta i en större verksamhet och för kvaliteten på undervisningen är skickliga lärare avgörande. Det blir inte heller lika sårbart när någon blir sjuk, då lärarna som arbetar i samma årskurs kan vara samplanerade. Större skolor som innebär större möjligheter för att skapa en ekonomi i balans attraherar även rektorer och skolledare samt ökar möjligheten att profilera de kommunala skolorna i till exempel matematik, teknik och eller engelska.

Ur ett organisatoriskt perspektiv finns det samordningsvinster med flerparallelliga skolenheter. Till exempel kan fler elever dela på gemensamma ytor som bibliotek, måltidsmiljöer, tillagningskök, specialsalar och gymnastiksal. Det kan också handla om kompetensförsörjning och konkurrenskraft då det är lättare att rekrytera och behålla kompetens på större skolor och därmed säkra kvaliteten i verksamheten och skolans attraktivitet.

Skolor bör enligt bildningsförvaltningens uppfattning helst vara tre eller fyrparallelliga, men minst tvåparallelliga för att kunna bedriva en flexibel och ekonomisk hållbar verksamhet. Det underlättar för planeringen av undervisningen i skola och fritidshem när det gäller personal.

Alltför små klasser leder till att skolans intäkter blir så låga att det är svårt att kunna finansiera till exempel heltidstjänster för lärare, specialpedagoger och elevhälsans personal samt att det är svårt att kunna finansiera extraresurser.

Verksamheterna påverkas negativt om ett flertal skolplatser står tomma under en längre tid. Det blir omöjligt i längden att hålla kvalitet och utöva uppdraget på ett utvecklande sätt vilket ger konsekvenser för barn- och elevgrupper, medarbetare och chefer.

Kommunledningskontoret
Jessica Käller

Flexibilitet och långsiktighet

Den bästa beredskapen för att möta framtida behov är att bygga flexibelt och att möjliggöra variation i våra skolbyggnader. Viktiga förutsättningar är att skolans alla lokaler är användbara som pedagogisk yta och att de är flexibla i den betydelsen att de tillåter olika organisationer och arbetssätt.

Ett exempel är att kommunikationsutrymmen så som korridorer, skapas på ett sådant sätt att dessa utrymmen kan användas för såväl grupparbeten och uppehållsutrymme och inte bara som kommunikation. Fritidslokaler kan integreras med lärosalar så att ytan kan nyttjas även under skolverksamheten. Även om det finns behov av specialsalar så ska eleverna även i hemklassrummen kunna genomföra praktiska och kreativa övningar, exempelvis bildundervisning. Flexibilitet handlar också om att samutnyttja med andra verksamheter där det är möjligt. Skolans lokaler bör vara flexibla och kunna ställa om mellan skola och förskola vid tider av

hög eller låg efterfrågan i respektive verksamhetstyp. Nybyggnation möjliggör effektivisering av lokalytor.

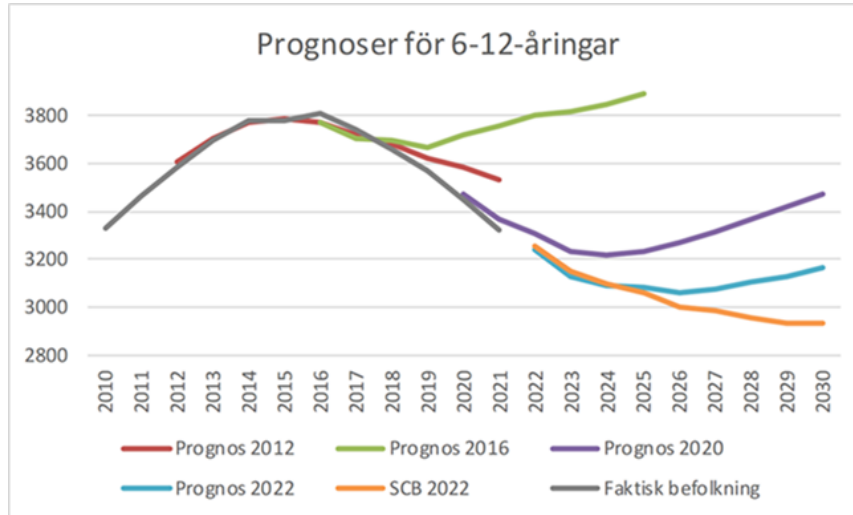
Tillfälliga lokallösningar som paviljonger bör endast användas för att klara tillfälliga befolkningstoppar eller som evakueringslokaler.

Demografi och kapacitet

Historiskt sett har befolkningsökningen i Danderyds kommun varit liten i jämförelse med grannkommunerna. Tidigare års befolkningsprognoser har överskattat antalet barn i ålder 6-12 år vilket redovisas i figur 1. Statistikmyndighetens (SCB) befolkningsprognos, som helt utesluter bostadsantagande i sina prognoser, är den som har stämt bäst mot det faktiska utfallet.

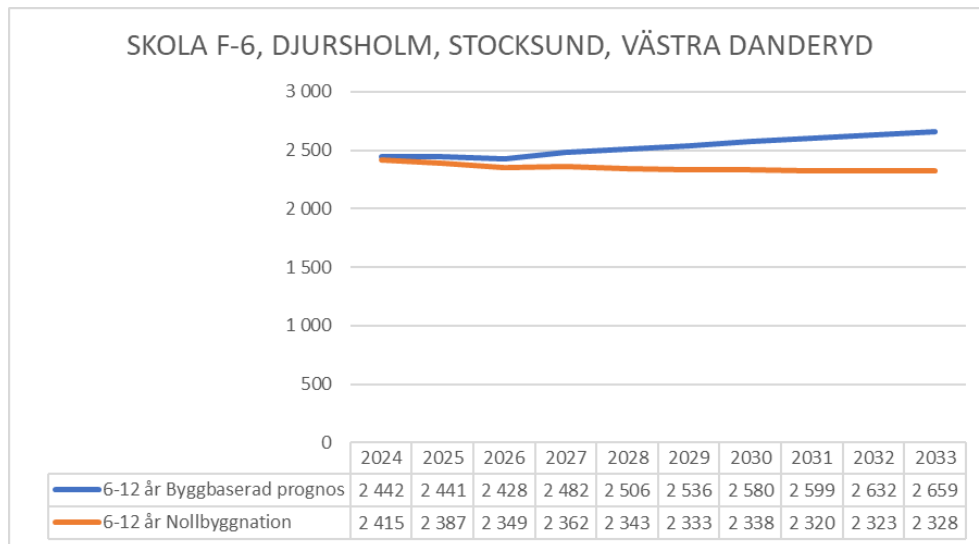
Antagandet för kommunens bostadsbyggande har stor betydelse för befolkningsprognoserna. Den förväntade ökningen av elevunderlaget enligt befolkningsprognosen bygger därför till stor del på det årliga bostadsantagandet.

Årets befolkningsprognos för åren 2024-2033 är framtagen av Statisticon och baseras på kommunens bostadsantagande. Ytterligare en befolkningsprognos har tagits fram som baseras på ett nollscenario, vilket innebär att inget bostadsantagande finns med i prognosen.

Kommunledningskontoret
Jessica Källner

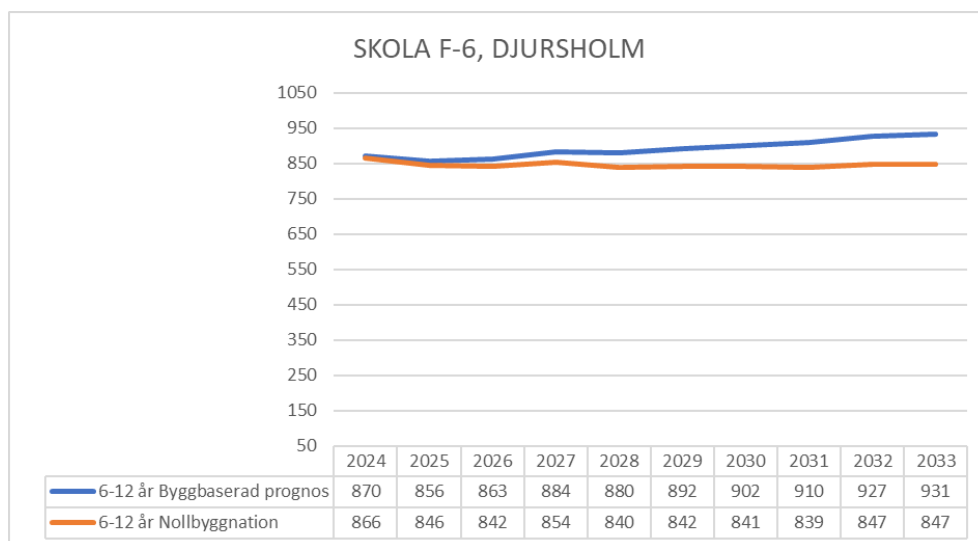
Figur 1 Historiska befolkningsprognoser (framtagen av WSP) Prognos avser hela Danderyds kommun

Antalet barn i grundskoleåldern 6-12 år ser ut att öka totalt sett i hela Danderyd (ej inkluderat Enebyberg) fram till 2033 utifrån den byggbaserade befolkningsprognosen (Figur 2). Enligt nollscenariot ser elevunderlaget däremot ut att minska till år 2033. Det råder därmed en osäkerhet i hur elevunderlaget kommer utvecklas de kommande åren.

Figur 2 Befolkningsprognos F-6 Djursholm, Stocksund och Västra Danderyd

I Djursholm förväntas en ökning med 61 elever i skolåldern fram till 2033 (Figur 3). I kommundelen är kapaciteten betydligt högre än behovet under hela prognosperioden vilket redovisas i figur 4. I kapaciteten ingår även det övre våningsplanet på Bullerbyn.

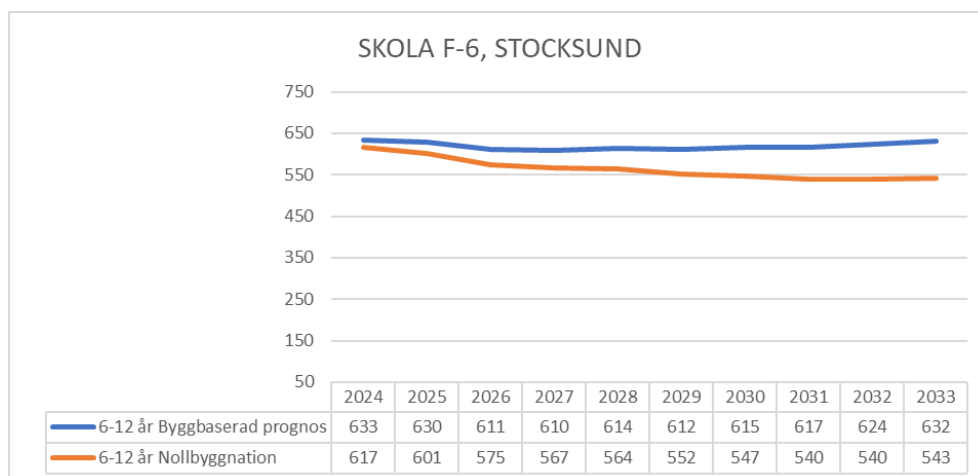
Kommunledningskontoret
Jessica Käller

Figur 3 Befolkningsprognos skola F-6 Djursholm

Djursholm	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Kapacitet, antal elever	1 112	1 112	1 112	1 112	1 112	1 112	1 112	1 112	1 112	1 112
Efterfrågan, antal elever	870	856	863	884	880	892	902	910	927	931
Över/underkapacitet	242	256	249	228	232	210	202	202	185	181

Figur 4 Kapacitet och efterfrågan. Elever 6–12 år folkbokförda i Danderyds kommun. Prognosen är beräknad utifrån att 100% av alla folkbokförda 6–12 åringar i kommundelen väljer grundskola i kommundelen. Kapaciteten inkluderar både fristående och kommunala skolor.

I Stocksund förväntas elevantalet sjunka något de kommande åren för att sedan hamna på dagens elevantal enligt den byggbaserade befolkningsprognosen. För nollscenariot ser antalet elever i skolåldern ut att minska under hela prognostiden.

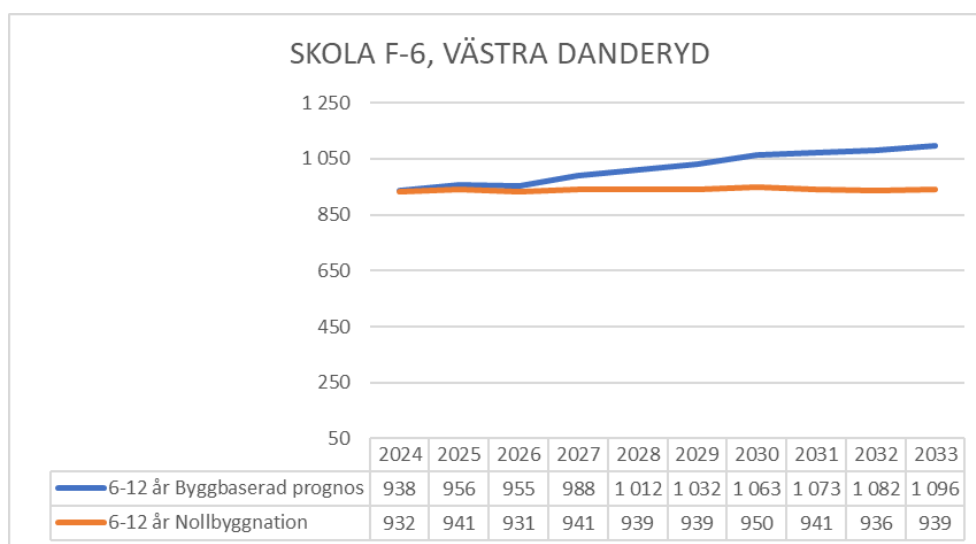
Figur 5 Befolkningsprognos skola F-6 Stocksund

Kommunledningskontoret
 Jessica Källner

Stocksund	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Kapacitet, antal elever	700	700	700	875	875	875	875	875	875	875
Efterfrågan, antal elever	633	630	611	610	614	612	615	617	624	632
Över/underkapacitet	67	70	89	265	261	263	260	258	251	243

Figur 6 Kapacitet och efterfrågan. Elever 6–12 år folkbokförda i Danderyds kommun. Prognosen är beräknad utifrån att 100% av alla folkbokförda 6–12 åringar i kommundelen väljer grundskola i kommundelen. Kapaciteten inkluderar både fristående och kommunala skolor. *Kapaciteten från 2027 bygger på den tidigare beslutade planeringsinriktningen för Stocksundsskolan och Långängsskolan

I Västra Danderyd ser antalet elever ut att öka enligt båda prognoserna, dock en marginell ökning för nollscenariot. Det är främst i Västra Danderyd som bostadsbyggande förväntas ske i kommunen, dock råder det en osäkerhet i vilken grad barnfamiljer kommer flytta in i den förväntade nyproduktionen.

Figur 7 Befolkningsprognos skola F-6 Västra Danderyd

Västra Danderyd	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Kapacitet, antal elever	1 080	1 080	1 080	1 080	1 080	1 080	1 080	1 080	1 080	1 080
Efterfrågan, antal elever	938	956	955	988	1012	1032	1063	1073	1082	1096
Över/underkapacitet	142	124	125	92	68	48	17	7	-2	-16

Figur 8 Kapacitet och efterfrågan. Elever 6–12 år folkbokförda i Danderyds kommun. Prognosen är beräknad utifrån att 100% av alla folkbokförda 6–12 åringar i kommundelen väljer grundskola i kommundelen. Kapaciteten inkluderar både fristående och kommunala skolor.

Kapacitet och efterfrågan

Det som framför allt påverkar skolors kapacitet är lokalernas utformning, eftersom lokalerna och tillgången till undervisningssalar och andra lokalfunktioner samt byggnadens tekniska prestanda påverkar hur många elever som kan inrymmas i lokalerna. Kapaciteten påverkas även av verksamhetens förutsättningar och nyttjandet av lokalerna. Annat som påverkar kapaciteten är skolans timplan, pedagogiska utformning, elever i behov av särskilt stöd och gruppstorlekar.

Kommunledningskontoret
 Jessica Käller

För varje skola beräknas en maximal kapacitet, dvs maxantalet elever som är möjligt att bedriva verksamhet med i den lokal som används. Då skolor av praktiska och pedagogiska skäl gärna arbetar med samma antal klasser från år till år, anges grundskolornas kapacitet även i det ungefärliga antalet parallella klasser som ryms i skolan. För fristående verksamheter bygger det på skolans angivna pedagogisk kapacitet. Den pedagogiska kapaciteten bygger på grupp-/klasstorlek utifrån pedagogisk hänsyn. Kapaciteten ska endast ses som en ungefärlig uppskattning av en skolas eller förskolas maximala elev- eller barnantal. Olika typer av pedagogik, elevsammansättning eller regelverk mm, är faktorer som kan påverka lokalernas maxkapacitet.

Inför denna skolutredning har en ny lokalinventering genomförts under våren 2023. Revideringar som har gjorts utifrån tidigare års lokalinventering är följande:

- Djursholm (det tomställda våningsplanet på Bullerbyn som förnärvarande hyrs av Kommunstyrelsen ingår i kapaciteten för Djursholm).
- Kyrkskolans kapacitet revideras till 400 från tidigare 325 skolplatser. Skolan behöver dock fler toaletter.
- Långängsskolans lokalkapacitet kan med mindre ombyggnationer utökas till en kapacitet för 300 elever.

Nuvarande kapacitet och elevantal i Djursholm

Den totala kapaciteten för Djursholm är idag 1112 skolplatser, antal inskrivna elever är 840. För Vasaskolans kapacitet är även det övre våningsplanet på Bullerbyn inkluderat. Vasaskolan har idag flera elever i resursklass, ca 20 elever.

Verksamhet	Kapacitet	Beläggning (ej DK)	F-klass	1	2	3	4	5	6
Ekebyskolan	300	273 (7)	26	47	24	25	50	48	53
Antal klasser/årskurs			1	2	1	1	2	2	2

Verksamhet	Kapacitet	Beläggning (ej DK)	F-klass	1	2	3	4	5	6
Vasaskolan	450	220 (14)	15	0	29	19	37	60	60
Antal klasser/årskurs			1	-	1	1	2	2	2

Verksamhet	Kapacitet	Beläggning (ej DK)	F-klass	1	2	3	4	5	6
Elevverket	175	177 (9)	23	44	20	33	25	13	18
Antal klasser/årskurs			1	2	1	2	1	1	1

Verksamhet	Kapacitet	Beläggning (ej DK)	F-klass	1	2	3	4	5	6
Ösbyskolan	100	100(1)	25	25	25	25	-	-	-
Antal klasser/årskurs			1	1	1	1	-	-	-

Kommunledningskontoret
 Jessica Käller

Verksamhet	Kapacitet	Beläggning (ej DK)	F-klass	1	2	3	4	5	6
Vendestigen	87	70 (30)	16	10	8	12	8	6	10
Antal klasser/årskurs			1	1	1	1	1	1	1

Nuvarande kapacitet och elevantal i Stocksund

Den totala kapaciteten för Stocksund är idag 700 inklusive Långängsskolan, antalet inskrivna elever är 659. Enligt beslutade planeringsinriktningar skulle kapaciteten 2027 vara totalt 775 för både Stocksundsskolan och Långängsskolan (exklusive en tänkbar utökning till 300 elever på Långängsskolan).

Verksamhet	Kapacitet	Beläggning (DK)	F-klass	1	2	3	4	5	6
Stocksundsskolan	500	483 (20)	48	40	44	51	93	91	116
Antal klasser/årskurs			2	2	2	2	4	4	5

Verksamhet	Kapacitet	Beläggning (ej DK)	F-klass	1	2	3	4	5	6
Långängsskolan	200*	176 (1)	42	35	50	49	-	-	-
Antal klasser/årskurs			2	2	2	2	-	-	-

*Kapaciteten kan utökas till 300 med mindre ombyggnationer.

Nuvarande kapacitet och elevantal i Västra Danderyd

Den totala kapaciteten i Västra Danderyd är idag 1 080 skolplatser, antalet inskrivna elever är 886.

Verksamhet	Kapacitet	Beläggning (ej DK)	F-klass	1	2	3	4	5	6
Baldersskolan	200	161 (7)	52	33	49	27	-	-	-
Antal klasser/årskurs			2	2	2	1	-	-	-

Verksamhet	Kapacitet	Beläggning (ej DK)	F-klass	1	2	3	4	5	6
Kyrskolan	400	396 (12)	26	47	49	52	73	72	77
Antal klasser/årskurs			1	2	2	2	3	3	3

Verksamhet	Kapacitet	Beläggning (ej DK)	F-klass	1	2	3	4	5	6
Kevingskolan	350	218 (17)	25	26	25	25	26	40	51
Antal klasser/årskurs			1	1	1	1	1	2	2

Verksamhet	Kapacitet	Beläggning (ej DK)	F-klass	1	2	3	4	5	6
Montessoriskola	130	111 (45)	12	19	15	18	11	17	19
Antal klasser/årskurs			1	1	1	1	1	1	1

Lokalbehov anpassad grundskola

Bildningsförvaltningen bedömning är i nuläget att elever i grundsärskolan, vilken benämns anpassad grundskola från 1 juli 2023, beräknas öka på kort sikt (läsåret 23/24) med sex elever och på längre sikt (läsåret 24/25) med ytterligare två elever. En succesiv ökning kommer ske i och med att hemkommunen erbjuder anpassad grundskola i den omfattning som krävs

Kommunledningskontoret
Jessica Käller

för att bereda utbildning för alla i kommunen som är berörda. En trolig ökning i sin helhet är två till tre elever per år.

Konsekvenser för barn och unga

En barnkonsekvensanalys kommer redovisas i samband med att de olika förslagen presenteras.

Ekonomiska konsekvenser

Utredningen ger inga ekonomiska konsekvenser.

Johan Lindberg
Kommundirektör

Kent Henningson
Bildningsdirektör

Handlingar i ärendet

1. Tjänsteutlåtande, Återrapportering avseende utredning av åtgärder för kommunala skolverksamheter inom Djursholm, Stocksund och västra Danderyd med anledning av nuvarande kapacitetsöverskott och framtida elevutveckling (skolutredningen)
2. Kommunstyrelsens beslut, 2023-02-06 § 32